

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Niko REDENŠEK

POLNOKRVNI ARABSKI KONJI V SLOVENIJI

DIPLOMSKO DELO

Visokošolski strokovni študij - 1. stopnja

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Niko REDENŠEK

POLNOKRVNI ARABSKI KONJI V SLOVENIJI

DIPLOMSKO DELO
Visokošolski strokovni študij - 1. stopnja

PUREBREAD ARABIAN HORSES IN SLOVENIJA

B. SC. THESIS
Professional Study Programmes

Ljubljana, 2013

Diplomsko delo je zaključek Visokošolskega strokovnega študija Kmetijstvo – agronomija in hortikultura – 1. stopnja. Delo je bilo opravljeno na Katedri za znanosti o rejah živali (ZORŽ) oddelka za zootehniko.

Študijska komisija Oddelka za agronomijo je za mentorja diplomskega dela imenovala doc. dr. Klemna Potočnika.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: prof. dr. Franc Batič
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: doc. dr. Klemen Potočnik
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Članica: prof. dr. Zlata Luthar
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Datum zagovora:

Diplomsko delo je rezultat lastnega dela. Podpisani se strinjam z objavo svojega diplomskega dela na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je delo, ki sem ga oddal v elektronski obliki, identično tiskani verziji.

Niko Redenšek

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

- ŠD Dv1
- DK UDK 636.11 (497.4) (043.2)
- KG reja konj/polnokrvni konji/arabski konji/zgodovinski pregled/Slovenija
- AV REDENŠEK, Niko
- SA POTOČNIK, Klemen (mentor)
- KZ SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
- ZA Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo
- LI 2013
- IN POLNOKRVNI ARABSKI KONJI V SLOVENIJI
- TD Diplomsko delo (Visokošolski strokovni študij - 1. stopnja)
- OP IV, 24 str., 10 sl., 9 vir.
- IJ sl
- JI sl/en
- AI V Sloveniji je v zadnjih letih opazno upadanje števila polnokrvnih arabskih konj. Opravili smo pregled celotnega registra od leta 1989, ko so se arabski konji začeli pojavljati v Sloveniji, do vključno leta 2006, ko je bil opazen porast števila konj te pasme, nato pa padec vse do danes. Na osnovi intervjuja rejca konj polnokrvne arabske pasme, je ta mnenja, da z rejo te pasme konj pri nas ni mogoče preživeti. Zato mislimo, da je dobra rešitev razmišljanje in vlaganja v izobraževanje, razpoznavnost, uvajanje in širjenje trga, ter spoznavanje vplivnejših ljudi v tujih državah sveta. Imamo odlične in cenovno ugodne razmere za vzrejo polnokrvnih arabskih konj, vendar nam primanjkuje znanja, izkušenj in strokovnjakov na tem področju, poleg tega tudi predstavitve polnokrvnih arabskih konj na mednarodnih šovih po svetu, ter drugih tekmovanjih, kot so western discipline, preskakovanje ovir, dresura, galopske dirke, eventing in drugo.

KEY WORDS DOCUMENTATION

- ND Dv1
- DC UDC 636.11 (497.4) (043.2)
- CX horse breeding/purebred horses/arabian horses/history/Slovenia
- AU REDENŠEK, Niko
- AA POTOČNIK, Klemen (supervisor)
- PP SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
- PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Agronomy
- PY 2013
- TY PUREBREAD ARABIAN HORSES IN SLOVENIJA
- DT B. Sc. Thesis (Professional Study Programmes)
- NO IV, 24 p., 10 fig., 9 ref. .
- LA sl
- Al sl/en
- AB In the past years there was a noticeable decrease of pure breed arab horses in Slovenia, so I have done a complete review of entire register starting from 1989, when arab horses started to appear in Slovenia. There is a noticeable increasing of arab horses to 2006. From 2006 to present the number of arab horses is decreasing. Trough my conversations with many breeders I learned that you cannot make profit from breeding, so I think that it would be a good solution if breeders would invest in education and making connections with other breeders in foreign countries. We have perfect and affordable conditions to breed pure breed arab horses, but we have a lack of knowledge, experiences, and experts on the field of preparation and the presentation of pure breed arab horses for the international shows all over the world.

KAZALO VSEBINE

	Str.
KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA	III
KEY WORDS DOCUMENTATION	IV
KAZALO VSEBINE	V
KAZALO SLIK	VI
SLOVARČEK	VII
1 UVOD	1
2 PREGLED OBJAV	2
2.1 ZGODOVINA ARABSKEGA KONJA	2
2.2 MITOLOGIJA	3
2.3 PRIHOD ARABSKEGA KONJA V EVROPO	3
2.4 SLAVA ARABSKIH KONJ	4
2.5 VPLIV RAZVOJA NA ARABSKEGA KONJA	5
2.6 IZGLED IN ZNAČAJ ARABSKEGA POLNOKRVNEGA KONJA	5
2.7 RAZMNOŽEVANJE	7
2.8 TIPI POLNOKRVNIH IN POLKRVNIH KONJ	7
2.8.1 Polnokrvni arabski konj	7
2.8.2 Arabski polkrovni konj	7
2.8.3 Arabski konj	7
2.8.4 Angleški polnokrovni konj	8
2.8.5 Angleški polkrovni konj	8
2.8.6 Anglo-arabski konj	8
2.8.7 Shagya-arabec	9
2.9 WORLD ARABIAN HORSE ORGANIZATION- WAHO	10
2.10 BLUE ARABIAN HORSE CATALOG	10
2.10.1 Blue List in Blue Star	10
2.11 UPORABNOST ARABSKEGA KONJA	11
3 MATERIAL IN METODE	12
4 REZULTATI	13
4.1 POPULACIJA POLNOKRVNIH ARABSKIH KONJ V SLOVENIJI	13
4.2 STROKOVNI INTERVJU	19
5 RAZPRAVA IN SKLEPI	22
5.1 RAZPRAVA	22
5.2 SKLEPI	22
6 POVZETEK	23
7 VIRI	24
ZAHVALA	

KAZALO SLIK

str.

Slika 1: Polnokrvni arabski žrebec QR Marc svetovni prvak leta 2013 (D.B.Arabians, 2013).....	6
Slika 2: Lepotna rastava polnokrvnih arabskih konj v Barnu 2013 (foto: Tamara Vrečko)	11
Slika 3: Število plemenjakov polnokrvnih arabskih konj v Sloveniji	13
Slika 4: Število pripuščenih kobil polnokrvne arabske pasme v Sloveniji	14
Slika 5: Število vpisanih kobil polnokrvne arabske pasme v Sloveniji.....	15
Slika 6: Število žrebet polnokrvne arabske pase v Sloveniji.....	16
Slika 7: Število uvoženih polnokrvnih arabskih konj v Slovenijo	17
Slika 8: Število izvoženih polnokrvnih arabskih konj iz Slovenije.....	18
Slika 9: Knjižica mednarodne licence za voditelja polnokrvnih arabskih konj	19
Slika 10: Polnokrvni arabski žrebec TM Aikonos (foto: Manca Medved)	21

SLOVARČEK

World Arabian Horse Organization (WAHO) - svetovno združenje arabskih konj

Jibbah - nosna linija glave

Mitbah - usločen vrat z visokim temenom

Asil - čistokrvna vzreja polnokrvnih arabcev

1 UVOD

Konji so bili nekoč zelo cenjeni, saj so bili ključni pri osvajanju ozemelj in pri vojskovanju. Že takrat so ljudje vzgajali konje za različna opravila, kjer so potrebovali konjevo pomoč. Tako so se razvili najbolj uspešni konji, ki so bili v prednosti pred drugimi pri opravih ali transportu. Danes, z razvojem tehnologije in mehanizacije, konji nimajo več tolikšne vloge pri transportu in delu, so pa ostali velik človekov prijatelj in družabnik v prostem času, ter na športnih področjih.

Tako je nekje v neprijazni puščavi na srednjem vzhodu, nekoč pred davnimi stoletji nastala pasma konj, ki so jo poimenovali polnokrvni arabski konj in je kasneje vplivala na razvoj številnih pasem konj po vsem svetu. Po prvih zapisih je pasma nastala v zelenih oazah arabskega polotoka in ob rekah Evfrat in Tigris, torej v deželah, ki jih danes poznamo pod imeni Sirija, Irak in Iran.

V diplomski nalogi smo na predstavili zgodovino polnokrvnih arabskih konj. Na osnovi literature in intervjuja rejca smo prikazali populacijo polnokrvnih arabskih konj v Sloveniji, ter poskušali ugotoviti, zakaj je številčno stanje arabskih konj pri nas majhno v primerjavi s toplokrvnimi in hladnokrvnimi pasmami.

Predvidevamo, da je težava v slabi povezanosti rejcev, šibkem znanju in pomanjkanju literature ter drugo, ki daje negativen vpliv na rejo polnokrvnih arabskih konj v Sloveniji.

2 PREGLED OBJAV

2.1 ZGODOVINA ARABSKEGA KONJA

Preden so Evropejci sploh vedeli zanj je bil za plemena Beduinov arabski konj življenjsko pomemben. Vodje beduinskih plemen so poznali vse rodovnike in njihovo križanje z drugimi beduinskimi čredami konj. Najrazličnejši miti, ki so se prenašali od ust do ust in navdušenje nad arabskim konjem, so bili podprti z zgodbami o pogumu, vzdržljivosti in moči. Arabski konj je bil čaščen, cenjen, oboževan in po verovanju beduinskih plemen Alahov dar. Tako je tudi konkavna nosna linja glave imenovana "Jibbah", katera je značilna za tega konja, zaradi verskega prepričanja podarjena od Alaha in zato tudi tako močno cenjena. Usločen vrat z visokim temenom, imenovan "Mitbah", je bil znak poguma, živahen, visoko nasajen in nošen rep prav tako. Na zunanje značilnosti so zelo pazili, jih ohranjali in jih selektivno gojili naprej skozi generacije (Zgodovina ..., 2009).

Zaradi verskega prepričanja, velikega bogastva in varnosti, ki jo je prinesel takšen konj plemenu, so Beduini vzrejali te konje z veliko odločnostjo. Da so vzrejo polnokrvnih arabskih konj ohranili v čisti obliki, imenovani "Asil", so se strogo držali vzrejnih tradicij in pravil, kot jih je določil "Alah". Vsakršno mešanje krvi tujih pasem konjev z gora ali iz mest je bilo strogo prepovedano in kaznovano. V zgodovini so konji služili v vojaške namene, med njimi tudi arabski konji. Beduinska plemena vajena ježe, so z lahkoto napadali sovražna plemena in jim kradli njihove ovce, kamele in koze. Napad je bil uspešen samo, kadar je bil presenečenje, ker se je napadalec moral hitro umakniti, saj se ni imel časa braniti. Kobile so bile zato takrat najbolj cenjeni konji, saj ko so zavohale druge konje, niso rezgetale in vzbujale pozornosti. Vojaške kobile so morale biti pogumne, hitre in vzdržljive in takšne so bile prav arabske kobile. Vzdržljivost in hitrost sta bili pomembni lastnosti, ker so napadali le zelo oddaljena plemena, zato so zgodbe o pogumu, vzdržljivosti, hitrosti in slavi v velikih bitkah dvigovale cene arabskih konj. Slavne kobile tistega časa so bile: "Krush Kehilet", "Kehilet Jellabiyat", "Seglawi" in "Ibn Jedran". Imena so kobilam določila beduinska plemena ali kasneje šejki, ki so kobile vzgojili. Njihove hčere so tako oboževali, da so mnoge že takrat zamenjale lastnike zaradi kraje, podkupovanja ali prevar, a le redke teh kobil so doživele slavo in ime svojih mater (Zgodovina ..., 2009).

2.2 MITOLOGIJA

Rejcem je še danes dobro poznana zgodba iz mitologije arabskih konj, v kateri je prerok zbral vse puščavske žrebce na enem mestu za dva dni in dve noči brez hrane in vode. Ko so jim tretji dan prinesli njihovo najljubšo hrano in vodo je dal zatrobiti signal za odhod. Samo sedem žrebcev je pustilo hrano in dvignilo glavo. Teh sedem žrebcev je bilo izbranih in postali so matični žrebci ("Sakab", "Lezaz", "Tarb", "Wonard", "Lakif", "Nakif" in "Martagiaz") (Zgodovina ..., 2009).

2.3 PRIHOD ARABSKEGA KONJA V EVROPO

V Evropo so arabske konje prinesle Križarske vojne in kasnejše vojne s Turki. Tam so v tistih časih gojili predvsem močne in težke konje, ki so lahko nosili viteza z njegovo opravo. Lahki konji so nastali pri križanju s poniji, ki pa niso imeli nič skupnega z majhnimi in hitronogimi arabskimi konji. Zanimanje, za arabske konje iz vzhodnega dela sveta, je raslo z zgodbami o ponosu, hitrosti, vzdržljivosti in sposobnostmi skakanja, ki so se širile po vsem svetu. Arabski konj, ni le izboljšal in oplemenitil populacijo konj, ampak je prinesel lastniku tudi veliko spoštovanja in prestiža, ki sta bila v tistih časih še tako cenjena. Evropejci, predvsem plemiči, so potovali daleč, da so si lahko kupili takšnega konja in tako so prišli arabski konji "Byerley Turk" leta 1683, "Darley Arabian" leta 1703 in "Godolphin" (imenovan tudi "Barb") leta 1730 v Anglijo. Ti trije žrebci so bili temelj, na katerem je bila vzrejena nova pasma (angleški polnokrvni konj), tako lahko danes 93% angleških polnokrvnih konj sledimo do teh treh žrebcev (Zgodovina ..., 2009; Breeds... , 1996).

Kasneje je Arabski konj pomembno vplival na vzrejo toplokrvnih konj po celi Evropi, Rusiji ter drugod po svetu. Tako so na primer z njim oplemenitili v Franciji "Percherona" in v Rusiji "Orlof-kasača". Čeprav so beduinska plemena prenašala rodovnike svojih konj samo ustno, so bili vseeno prvi, ki so imeli knjige kobil in so selektivno vzrejali celotno populacijo. Danes lahko veliko rodovnikov polnokrvnih arabskih konj sledimo do beduinske vzreje imenovane "Desert Bred" (Puščavska vrsta) kar pomeni čisto ("Asil") vzrejo (Zgodovina ..., 2009).

2.4 SLAVA ARABSKIH KONJ

Vzdržljivost, hitrost, trdnost in potrpežljivost, kot tudi neverjetna sposobnost regeneracije, so bile preizkušene na najtežjem terenu, na stotinah kilometrov in v vseh razmerah. Kar ni ustrezalo velikim zahtevam je bilo neusmiljeno izločeno iz plemenske populacije in se ni uporabljalo za pleme. Tudi težke življenjske razmere delujejo selektivno, zato več kot tretjina konj ni dočkala starosti primerne za razplod. Ta izbor se je ponavljal nepretrgoma skozi stoletja in je dal visok standard vzreje čistokrvnih arabskih konj. Arabski polnokrvni konj je nosilec dednega zdravja in je nepogrešljiv kot "izboljševalec" za večino drugih pasem, katere danes obstajajo na svetu (Zgodovina ..., 2009).

Med arabske polnokrvne konje štejemo samo tiste konje, ki jih vzrejajo znotraj enega prastarega rodu in katerega prednike lahko sledimo do samih začetkov zapisov o pasmi. Beduini so arabskega konja ohranili tako, da so strogo odklanjali vsako križanje z drugo pasmo. Vsaka čista vzreja znotraj številčno omejene populacije, vedno pripelje do parjenja v sorodstvu, a se negativne posledice le tega, zaradi selekcije niso morale razširiti, ker so bile izločene. Arabskega konja ne odlikuje hitrost na kratke razdalje, kot angleškega polnokrvnega konja. Njegove moči in prednosti so v vzdržljivosti, odpornosti in sposobnosti hitre regeneracije po velikih naporih (Zgodovina ..., 2009).

Polnokrvni arabski konji danes ne predstavljajo več tistega starega izvirnega tipa, saj so se v toku časa razvili posamezni rodovi vsak s svojimi posebnimi značilnostmi. Najplemenitejše arabske konje, so po zapisih vzgajali na planoti Najed, na sredi Arabske puščave. Med najbolj plemenite arabske konje spadajo: Asil Arabci (čistokrvni arabski), kamor štejemo klasične puščavske arabske konje iz rodu Kuhaylan/Saglavi in njim sorodne rodove iz beduinske vzreje arabskega polotoka. Spisi govorijo o tem, da lahko rodovnike vseh arabskih konj sledimo do petih kobil iz puščave Nedjed, katere vse izhajajo iz žrebca "Mesch-Kour". Te so "Seglavi", "Koheil", "Manaki", "Gilfi", ime pete ni natančno zabeleženo: "Tuisich", "Foregich", "Abu-Arkub", "Daa-gianih", "Kassanah", "Kobeiszech" ali "Misenech" (Zgodovina ..., 2009).

2.5 VPLIV RAZVOJA NA ARABSKEGA KONJA

Politične okoliščine zadnjih let, kot tudi vpliv naftnega bogastva Perzije, Arabije in drugih dežel srednjega vzhoda so močno vplivale na vzrejo polnokrvnih arabcev v puščavskih predelih. Odkar je motor nadomestil konja na mnogih področjih kot prevozno sredstvo, so Beduini, katerim pripada večina vzrejenega materiala, izgubili veliko trgov. Vzreja se je drastično zmanjšala. Veliko beduinskih rejcev usmrti skoraj vse žrebce takoj po rojstvu, ker jih kot tri ali štiri letnike ni mogoče več prodati za razumno ceno. Za vzrejo polnokrvnih arabcev v svetu je zelo pomembno, da se ohranijo še preostali ostanki beduinske vzreje. Danes vzrejajo v svetu znane Arabce predvsem v Egiptu, Angliji, ZDA, Avstraliji, na Nizozemskem, Poljskem, Češkem, Slovaškem, Madžarskem, v Rusiji in Avstriji (Zgodovina ..., 2009).

2.6 IZGLED IN ZNAČAJ ARABSKEGA POLNOKRVNEGA KONJA

Arabski polnokrvni konj mora imeti višino vihra od 147 do 158 cm. Imeti mora poudarjeno glavo in rep, močne mišice, sklepe, jasne tetive in čvrste noge. Glava mora kazati pri žrebcu pogumne in pri kobili mehke oči. Pomembno je, da je kratka glava zgoraj široka, ki se oži navzdol, visoko izrazno čelo v obliki ščita in konkavna nosna linija glave. Izrazite so široko odprte in velike nosnice trikotnega obrisa, ki se z živahnimi gibi široko odprejo. Spodnja ustnica mora biti krajša kot zgornja, glavo pa krasita še kratka in ozka uhlja. Vrat je dobro omišičen in precej visoko nasajen, na dolgo usločen in zelo gibčen. Telo je manjšega, kvadratnega okvirja, opažena so dolga položna pleča, kot tudi omišičenost prožnega hrbta s kratkimi ledji. Viher je kratek, srednje visok in dobro izražen, križ pa dolg in raven, zadaj lepo zaobljen. Na križ je visoko nasajen rep, nošen v rahlo privzdignjenem loku (Slika 1) (Zgodovina ..., 2009).

Noge so poudarjene, čvrste a suhe z dobro izraženimi, suhimi sklepi ter tetivami in kratkimi piščalmi. Bicliji so čvrsti in dobro prožni, kopita so pravilno oblikovana, odpornejša in manjša po obsegu v primerjavi s toplokrvnimi konji. Ima 17 reber (čemur pripisujemo kvadratni okvir telesa, ki je značilen zanj), 5 ledvenih vretenc in 16 repnih vretenc, za razliko od toplokrvnih in hladnokrvnih konj, ki imajo 18 reber, 6 ledvenih vretenc in 18 repnih vretenc. Gibanje je izdatno, korektno, enakomerno in prožno. Opaziti je veliko mehkode in elegance (Slika 1) (Mesarič in Rus, 2011).

**Slika 1: Polnokrvni arabski žrebec QR Marc svetovni prvak leta 2013
(D.B.Arabians, 2013)**

Pasma je znana po svoji trdnosti, vzdržljivosti, potrpežljivosti, dolgoživosti, nezahtevnosti, prilagodljivosti, plodnosti, inteligenci in eleganci. V povprečju teža odraslega polnokrvnega arabskega konja znaša približno 400 – 450 kg. Arabski konj je izrazito pozno zrela pasma, a zato tudi konj z dolgo življenjsko dobo. Razmeroma skromen je za vzdrževanje, ker ne poje veliko zaradi manjšega okvira ter neizbirčnosti in skromnosti. Njegova kopita so odpornejša na razpoke ter trdnejša, tako kot so njegove noge in kite odpornejše proti poškodbam, v primerjavi z večino drugih pasem konj. Prenaša lahko velike napore in je sposoben hitre regeneracije. Arabski konj je pameten in dojemljiv. Lahko ga je ujahati in je radoživ pod sedlom, vendar zaradi hitrega reagiranja na vplive iz okolja ni primeren za jahače začetnike. Obstajajo arabski konji skoraj vseh barv, prevladujejo pa sivci, sledijo jim rjavci, malo je lisjakov in najmanj vrancev (Mesarič in Rus, 2011).

2.7 RAZMNOŽEVANJE

Arabski žrebci plemensko zrelost dosežejo šele s petimi do šestimi leti, kobile pa s štirimi. Vendar so se sposobni razmnoževati 20 do 25 let, za opravljanje dela pa so sposobni celo do 30. leta starosti. Brejost traja 335 do 340 dni in se razlikuje od linije do linije. Plodnost kobil je razmeroma velika, saj presega 80%, niso pa redke kobile, ki dajo tudi več kot 15 potomcev. Rodovnik se vodi po materah oziroma družinah. Arabske polnokrvne konje se označi z oznako OX (Krumpak, 1994).

2.8 TIPI POLNOKRVNIH IN POLKRVNIH KONJ

2.8.1 Polnokrvni arabski konj

Cilj vzreje je tip puščavskega arabskega konja z vsemi zunanjimi značilnostmi, vzdržljivostjo in jahalnimi značilnostmi. Polnokrvne arabske kobile se označuje z OX. Seleksijski cilj je polnokrvni arabski konj, kot ga vzrejajo Beduini: majhna glava s konkavno linijo nosnega profila, majhna usta in široko čelo, široke izstopajoče in izrazite oči, lepo oblikovani uhlji in višina vihra med 145 in 158 cm (Slika 1)(Zgodovina ...,2009).

2.8.2 Arabski polkrvni konj

Arabski polkrvni konj so konji, ki so precej podobni polnokrvnemu arabskemu konju. Nastali so s križanjem polnokrvnih žrebcev in manj plemenitimi kobilami drugih pasem. Nastal je konj večjega okvira in nekoliko močnejše konstitucije, kar je bolj primerno za delo in konjske športe. Sem spadajo "Arabski konj", "Shagya arabec", "Ahaltekinec", "Turkmenski konj", "Tersk", "Perzijski arabski konj" in drugi (Krumpak, 1994).

2.8.3 Arabski konj

Cilj vzreje je kombinacija dobrega tipa arabske pasme z ugodnimi značilnostmi jahalnega konja. Okvir je večji kot pri polnokrvnem arabskem konju. Od polnokrvnih arabskih konj se razlikuje po rodovniku, v katerem najdemo prednika, ki ni imel popolnega pedigreja, vendar so od takrat naprej vsa parjenja potekala v čisti krvi (Krumpak, 1994).

2.8.4 Angleški polnokrvni konj

Angleški polnokrvni konj je nastal iz arabskih, berberskih, turških in perzijskih žrebcev, ki so opajali kobile španskega in berberskega izvora ter avtohtonih pasem iz kraljevih hlevov (royal mares). Prvi arabski so prišli v Anglijo že v 12. stoletju, v času križarskih vojn. Vendar so tam že pred uvozom teh žrebcev vzgajali keltskega ponija "galoweyja". Ta se je po tem oplemenil z arabskim konjem in ta hlevski mojster Charlesa 2., sir John Fenwik, ni imel težkega dela, ko je izbral najboljše domače kobile za kraljeve hleve. Te kobile so opajali trije orientalski žrebci: "Byerly Turc", "Darley Arabian" in "Godolphin Arabian". Nastale so tri linije, ki obstajajo še danes: "Herod", "Eclipse" in "Matchem". Danes angleške polnokrvne konje označujejo z oznako XX (Krumpak, 1994).

2.8.5 Angleški polkrvni konj

Je konj, ki je nastal s križanjem polnokrvnih angleških žrebcev in kobil drugih pasem. Tako je nastal konj, ki je bil dovolj težak in velik, močan in izredno hiter, to pa so lastnosti, ki krasijo vsakega odličnega jahalnega konja. Sem spadajo "Trakenec", "Hanoveranec", "Vestfalec", "Holštajneg", "Anglonormandec", "Oldenburžan", "Irski Hunter", "Cleveland Bay" in druge toplokrvne pasme konj (Zupanc, 2000).

2.8.6 Anglo-arabski konj

Cilj te vzreje je plemenit in vzdržljiv konj, ki ga v enaki meri določajo značilnosti arabskega in angleškega polnokrvnega konja. Rodovnik mora vsebovati tako OX kot tudi XX komponente, ki pa ne smejo biti manjše od 25%. Z XX označujejo angleškega polnokrvnega konja. Angleške polnokrvne kobile, ki so jih oplodili arabski žrebci se smejo prav tako uporabiti za vzrejo anglo arabcev X. Z znakom X označujejo kobile, ki izvirajo v 100% iz OX in XX prednikov. Anglo-arabec je močno zastopan predvsem v Franciji, kjer predstavlja poleg polnokrvnih kasačev, toplo in hladno krvnih konj posebno pasmo. Anglo arabec je nastal okoli leta 1840 z neposrednim mešanjem rodovniških prednikov angleškega polnokrvnega z rodovniškimi predniki arabskega polnokrvnega konja. To mešanje se od takrat nadaljuje, poleg tega pariyo anglo-arabce tudi med seboj. Konje iz Francije, ki so nastali z mešanjem domačih, arabskih, anglo- arabskih in angleških žrebcev, od leta 1914 imenujejo "demi-sang anglo arabe". "Pur sang" (polnokrvni arabec) in "demi-sang anglo" (angleški polnokrvni konj) morajo imeti vsaj 25 % arabske krvi. Leta 1942 so deloma združili "pur sang" in "demi-sang anglo arabce". Ob tem so zadnje vpisali v rodovnik francoskega dela anglo-arabcev. Od leta 1945 je knjiga kobilarne anglo-arabcev zaprta. Od takrat lahko samo konje, ki so vpisani v to knjigo imenujejo anglo-arabci.

Konji, ki nimajo vsaj 25% arabske krvi in imajo med sorodniki anglo–normanske in druge mešane konje, se od takrat imenujejo "cheval de selle francais" (Zgodovina ..., 2009).

2.8.7 Shagya-arabec

Izvor Shagya-arabca sega v leto 1789, v kraljevih kobilarnah Bábolna kasneje tudi Radautz in Piber. Temelji kobilarne so bile poleg arabskih kobil še "Lipicanke", "Andaluzijke", "Moldavijke", "Siebenbürger kobile" in kasneje kobile "Angleških polnokrvnih pasem". Ta pasemska mešanica je na začetku nastala, ker je Babolna služila kot karantena za konje, ki so jih kupili drugod in so bili namenjeni v matično kobilarno Mezöhegyes (Krumpak, 1994).

Malo orientalskega vpliva so imeli konji v Babolni že od vsega začetka, ker je bila Madžarska dolgo časa pod turško oblastjo. Velik vpliv na ime pasme tega konja je imel polnokrvni arabski žrebec Shagya, rojen leta 1810, kupljen od beduinskega plemena. Leto 1816 velja za rojstno leto shagya arabca, kajti takrat je uprava kobilarne na Dunaju zahtevala, da se kobile od takrat naprej plodijo samo še z arabskimi žrebci. Razlog za to, da je shagya arabec večji od normalnih arabcev je v tem, da so stalno in načrtno v vzrejo vključevali arabske žrebce visoke najmanj 160 cm. Prav tako je zgodnje mešanje lipicancev in polnokrvnih angležev vplivalo na to, da imajo danes shagya-arabci višino med 150 in 160 cm. Vendarle World Arabian Horse Organization (WAHO) leta 1972 ob ustanovitvi shagya-arabcev ni priznala kot samostojne pasme. To se je zgodilo leta 1978, v letu, ko so shagya-arabci dobili tudi uradno svoje ime. Shagyi so močni arabski konji, s stabilnim temeljem in močnejšimi kostmi, kot polnokrvni konji, kar se kaže tudi v tem, da ne smejo imeti obseg piščali manjši od 18 cm. Njihova glava je zelo podobna arabskim konjem, a kaže bolj raven nosni profil. Ušesa so kratka, špičasta in gibljiva. Oči so velike in izrazne. Viher ni izrazit in sega daleč v hrbet. Križ ni zelo dolg, ampak v nasprotju s čistokrvnimi arabskimi konji zaokrožen. 80 do 90% shagya-arabcev je sivcev, obstajajo tudi rjavci in lisjaki (Zgodovina ..., 2009).

2.9 WORLD ARABIAN HORSE ORGANIZATION - WAHO

Leta 1970 so Egipt, Nemčija, Anglija, Francija in ZDA ustanovile WAHO (World Arabian Horse Organization), ki je registrirala vse pasemske arabske konje. Medtem se je članstvo povečalo na 68 držav (Zgodovina ..., 2009).

Slovenska rejska organizacija je polnopravni član WAHO organizacije od leta 2004. Tako imamo svojo rodovniško knjigo arabskih polnokrvnih konj od leta 2004, v kateri najdemo populacijo pasme v Sloveniji vse do samih začetkov, torej do leta 1988, ko so v Slovenijo uradno uvozili konja te pasme (Rodovniška ..., 2009).

2.10 BLUE ARABIAN HORSE CATALOG

Leta 1952 je začela Jane Llewellyn Ott izdelovati seznam konjev, ki imajo v svojem rodovniku samo konje, katerim lahko sledimo neposredno nazaj do beduinskih puščavskih arabskih konj. Iz tega je leta 1961 nastal "Blue Arabian Horse Catalog". Kasneje je bila ustanovljena Al Khamsa (severna Amerika), da bi nadaljevala delo gospe Ott. Al Khamsa priznava tudi nekatere konje, katerih "Blue Catalog" ni, in sicer konje, ki jim lahko najdemo prednike med konji beduinskih puščavskih plemen, med posameznimi konji Abbas Paševe vzreje in vzreje Crabbet Lady Anne Blunt. Izraza "Blue List" in "Al Khamsa" pomenita čisto arabsko vzrejno linijo (Zgodovina ..., 2009).

2.10.1 Blue List in Blue Star

"Blue Catalog" je razdeljen v dve podskupini: "Blue Star" in "Blue List". Ozadje obeh je enako, razen tega, da "Blue Star" arabski konji nimajo prednikov iz linije Mu'niqi, medtem ko imajo "Blue List" arabski konji prednike le redke zgodnje vzreje (Zgodovina ..., 2009).

2.11 UPORABNOST ARABSKEGA KONJA

Arabski konji so vsestranski konji, ki tekmujejo v mnogih konjskih tekmovanjih. To vključuje: konjske razstave in šove, western discipline, dresuro, endurance, preskakovanje ovir, eventing, galopske dirke. Že žrebeta in kasneje tudi konji v naslednjih razvojnih fazah, nastopajo v lepotnih šovih, kjer jih ocenjujejo (Slika 2). Uporabljajo jih tudi za ljubiteljsko jahanje in za delo na rančih.

Slika 2: Lepotna razstava polnokrvnih arabskih konj v Barnu 2013

(foto: Tamara Vrečko)

3 MATERIAL IN METODE

Raziskali smo populacijo polnokrvnih arabskih konj v Sloveniji od leta 1988 do 2012. Podatke smo pridobili na Veterinarski fakulteti Univerze v Ljubljani Inštitutu za zdravstveno varstvo kopitarjev, in sicer v rodovniški knjigi arabskih polnokrvnih konj (The Slovenian stud book of arab horses) 1. zvezek in 2. zvezek, v katerih smo našli podatke od leta 1988 do 2008. Podatke od leta 2008 do 2012 smo pridobil v elektronski obliki prav tako na Veterinarski fakulteti Univerze v Ljubljani Inštitutu za zdravstveno varstvo kopitarjev. Raziskali smo podatke o številu plemenjakov, pripuščenih kobil, vpisanih kobil v rodovniško knjigo, žrebet moškega spola, žrebet ženskega spola, žrebet skupaj, izvoženih in uvoženih živali. Podatke smo obdelali ročno in z računalniškim programom Microsoft Office Excel in jih predstavili v razpredelnicah.

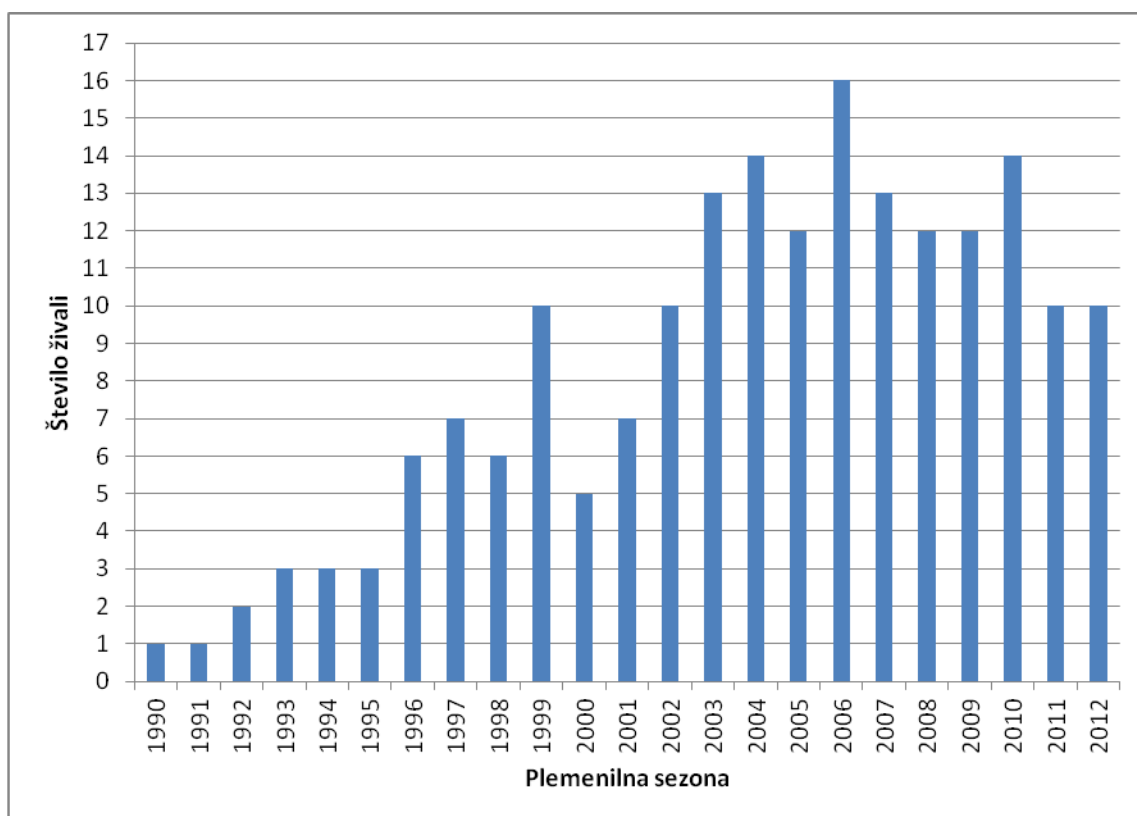
Opravili smo tudi strokovni intervju z gospodom Markom Vrančičem, kot edinim predstavnikom z mednarodno licenco za voditelja polnokrvnih arabskih konj na lepotnih tekmovanjih v Sloveniji.

4 REZULTATI

V naslednjih grafih predstavljamo podatke o populaciji polnokrvnih arabskih konj v Sloveniji. Podatki so pridobljeni na osnovi rodovniške knjige polnokrvnih arabskih konj in spletne strani Domestic Animal Diversity Information Service.

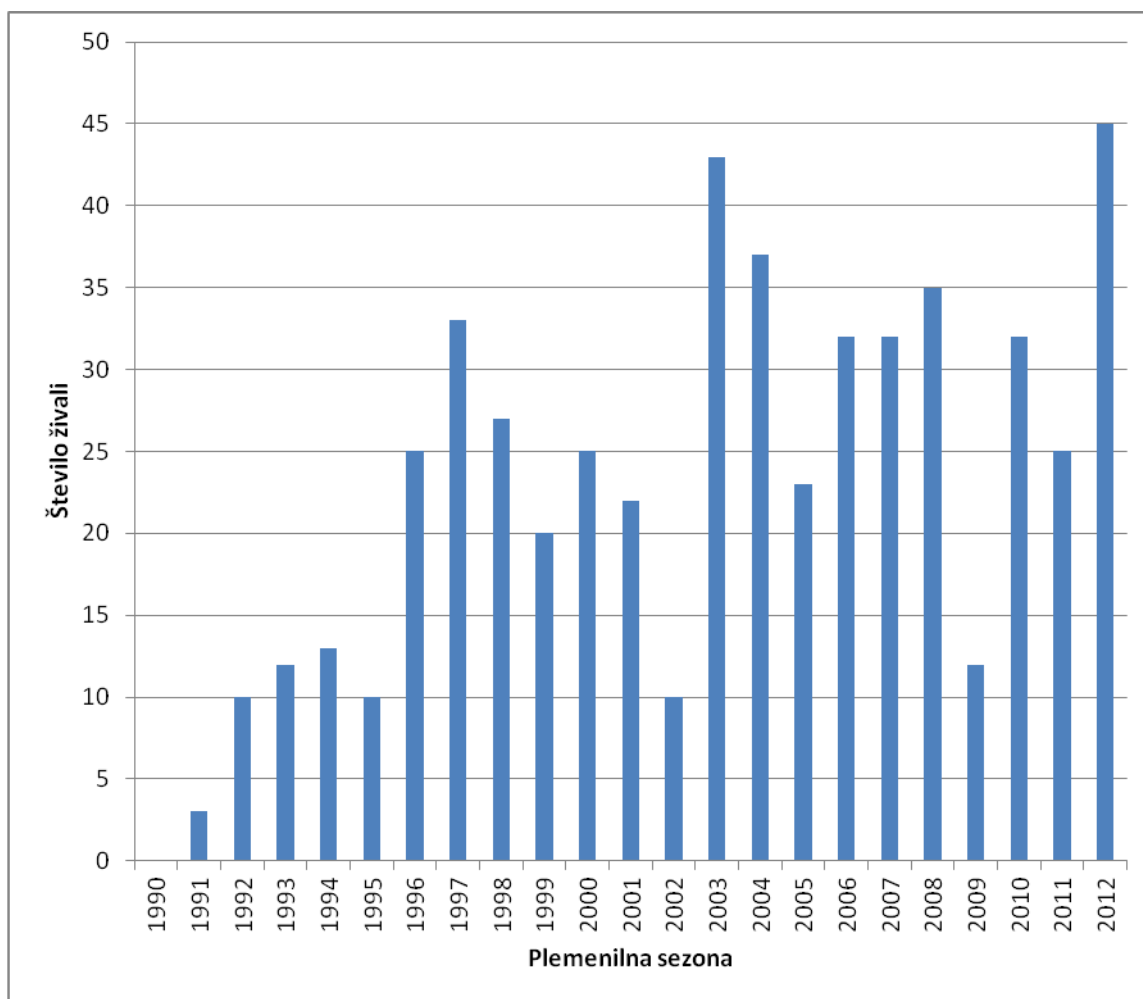
4.1 POPULACIJA POLNOKRVNIH ARABSKIH KONJ V SLOVENIJI

Prvega plemenskega žrebca smo v Sloveniji registrirali leta 1990 in to je bil žrebec Golden Crown. Majhno število plemenjakov se je ponavljalo do leta 1995. V naslednjih letih vidimo, da je število postopoma naraščalo in doseglo vrhunec leta 2006, ko je bilo v Sloveniji na voljo za pripust kar 16 registriranih polnokrvnih arabskih žrebcev. Kasneje do leta 2010 je število nekoliko upadalo, vendar je večji upad opazen v letih 2011 in 2012, ko je priznanih le 8 žrebcev (Slika 3).

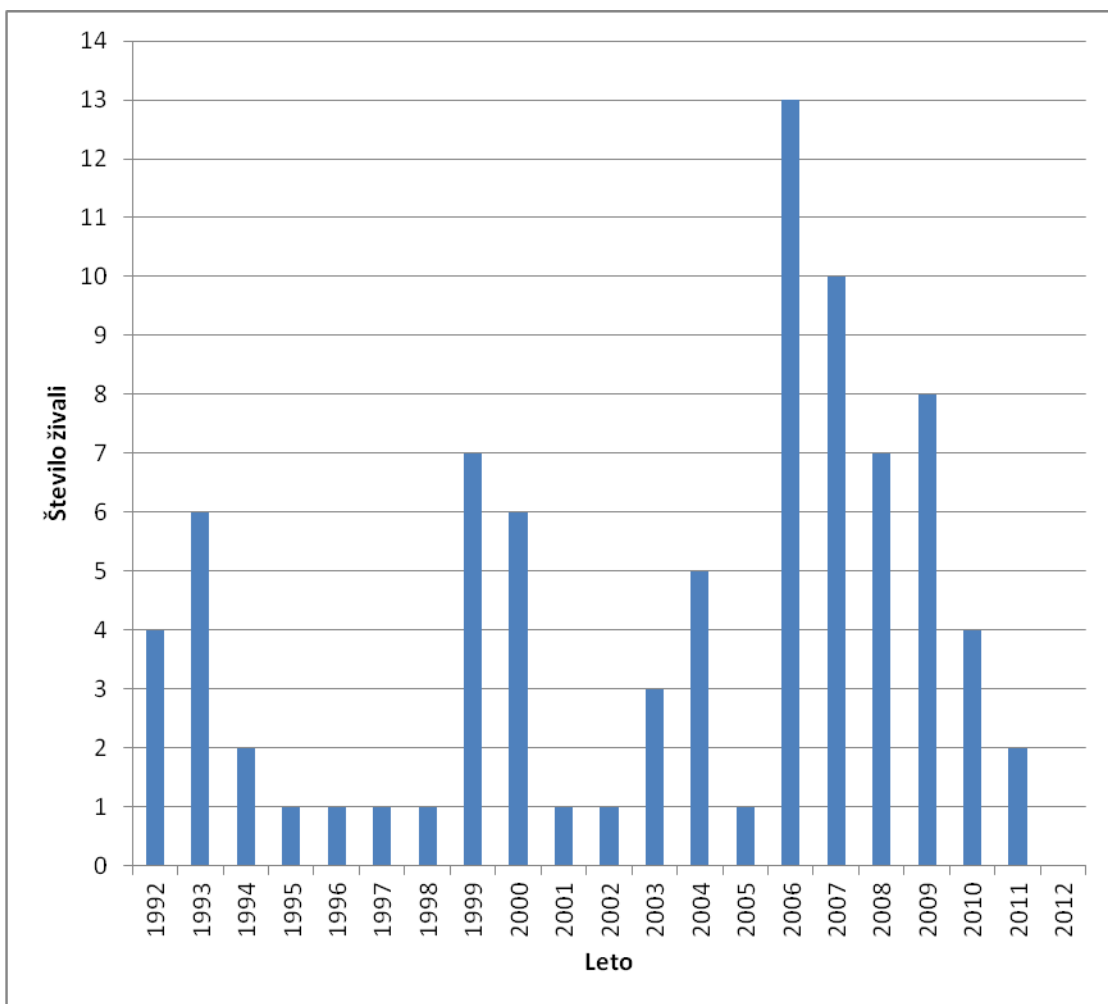
Slika 3: Število plemenjakov polnokrvnih arabskih konj v Sloveniji (Rodovniška ..., 2004, 2009; Domestic ..., 2013)

Prvo registracijo pripuščene kobile v Sloveniji lahko zasledimo v letu 1991. Vse do leta 1995 je bilo to število razmeroma majhno in se je gibalo nekje med 10 in 13 pripuščenih kobil. V naslednjih letih se je število povečalo tudi do 33 pripuščenih kobil. V grafu izstopa leto 2003, ko je bilo zabeleženih 43 pripuščenih kobil in leto 2012, ko smo imeli v Sloveniji kar 45 pripuščenih kobil (Slika 4).

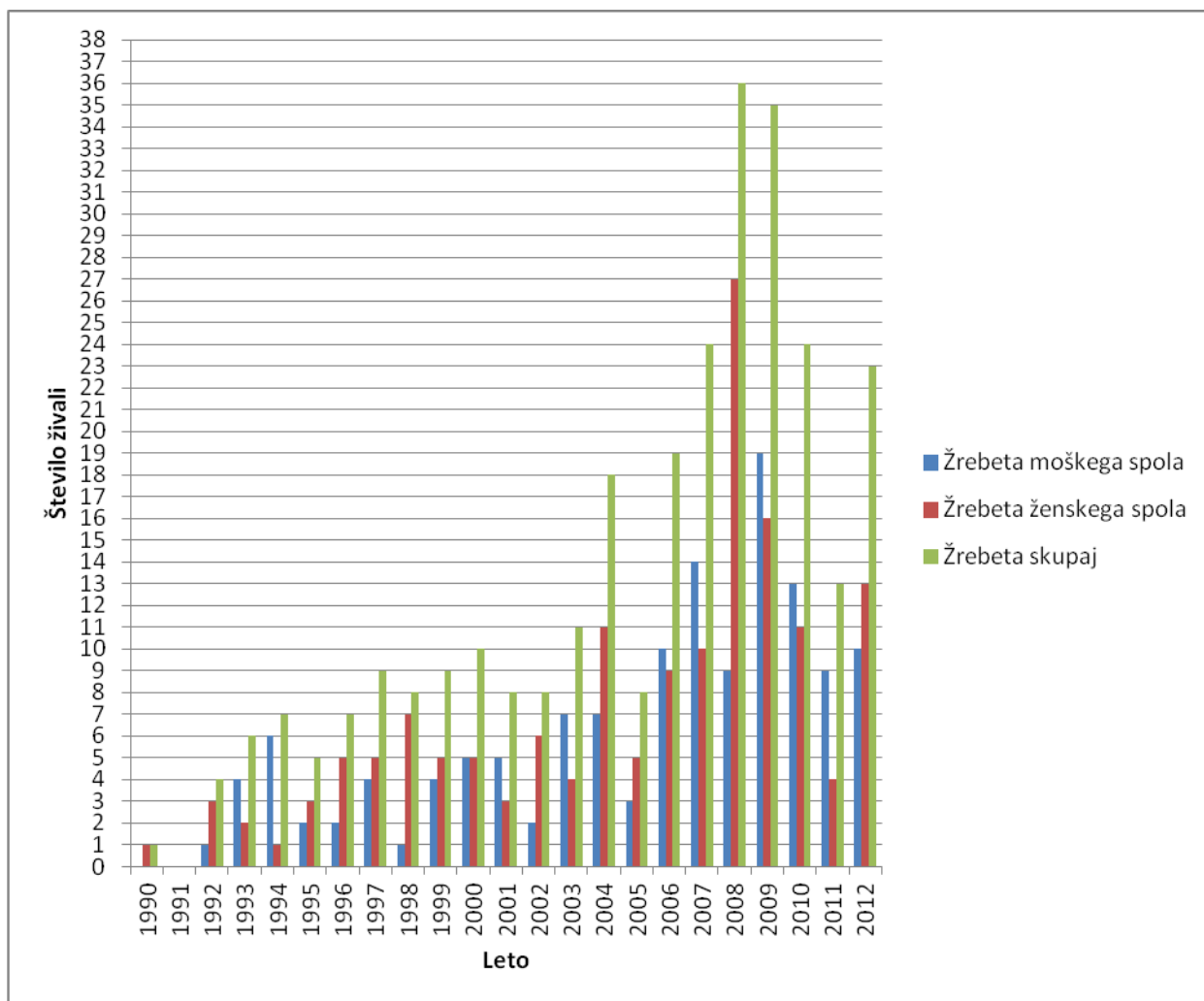
Slika 4: Število pripuščenih polnokrvnih arabskih kobil v Sloveniji (Rodovniška ..., 2004, 2009; Domestic ..., 2013)

Do leta 1992, ko je bila slovenska rodovniška knjiga mednarodno priznana, so bile na novo vpisane 4 kobile, v letu 1993 pa se je število povečalo na 6. Izstopa leto 2006, ko je bilo na novo vpisanih kar 13 rodovniških kobil. Do leta 2012 pa število zopet iz leta v leto pada (Slika 5).

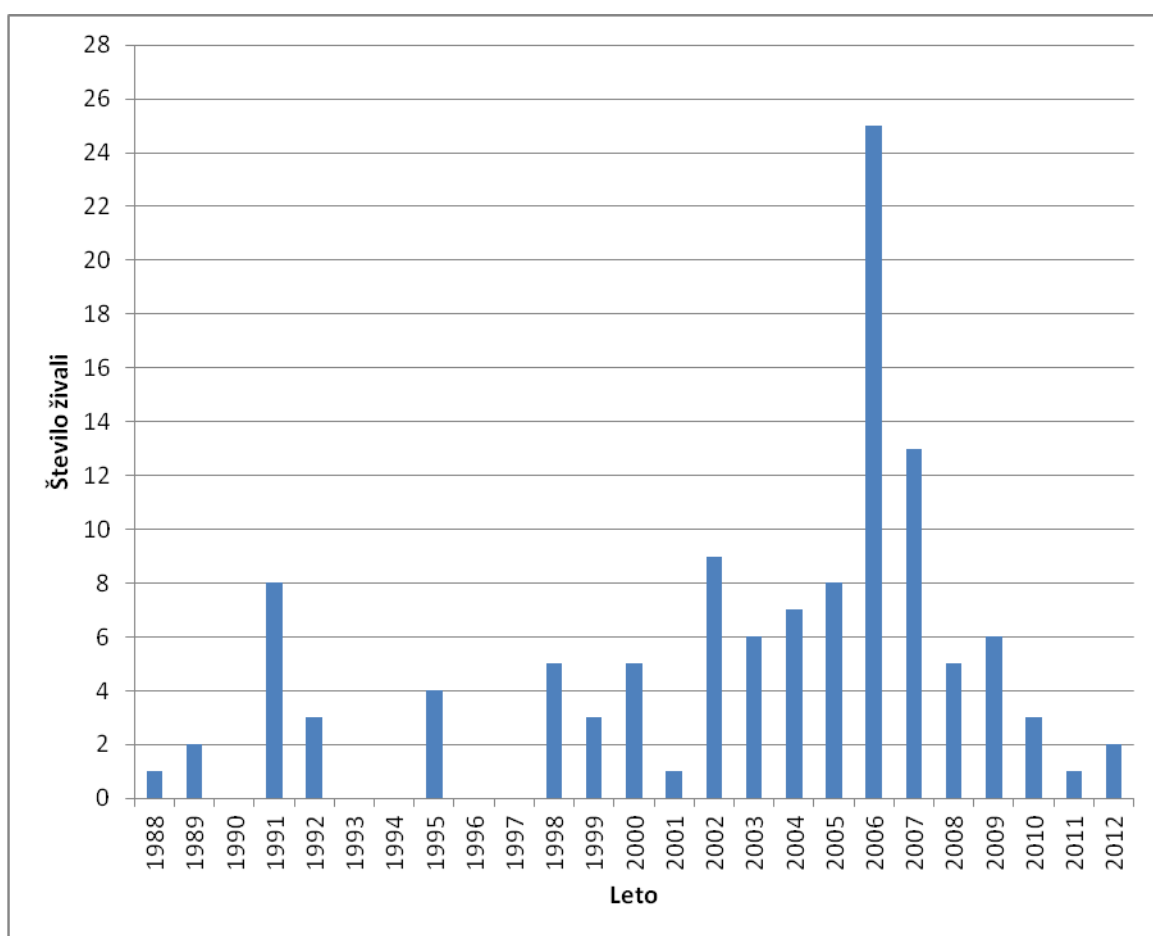
Slika 5: Število vpisanih polnokrvnih arabskih kobil v Sloveniji (Rodovniška ..., 2004, 2009; Domestic ..., 2013)

Število registriranih žrebet v posameznem letu se je rahlo povečevalo do leta 2005, ko je bil opazen padec na le 8 vpisanih žrebet v tistem letu. Izstopata leti 2008 in 2009, ko je bilo za posamezno leto vpisanih kar 36, oziroma 35 žrebet. Ta številka je nekoliko upadla, tako da je bilo v letu 2012 vpisanih 23 novorojenih žrebet (Slika 6).

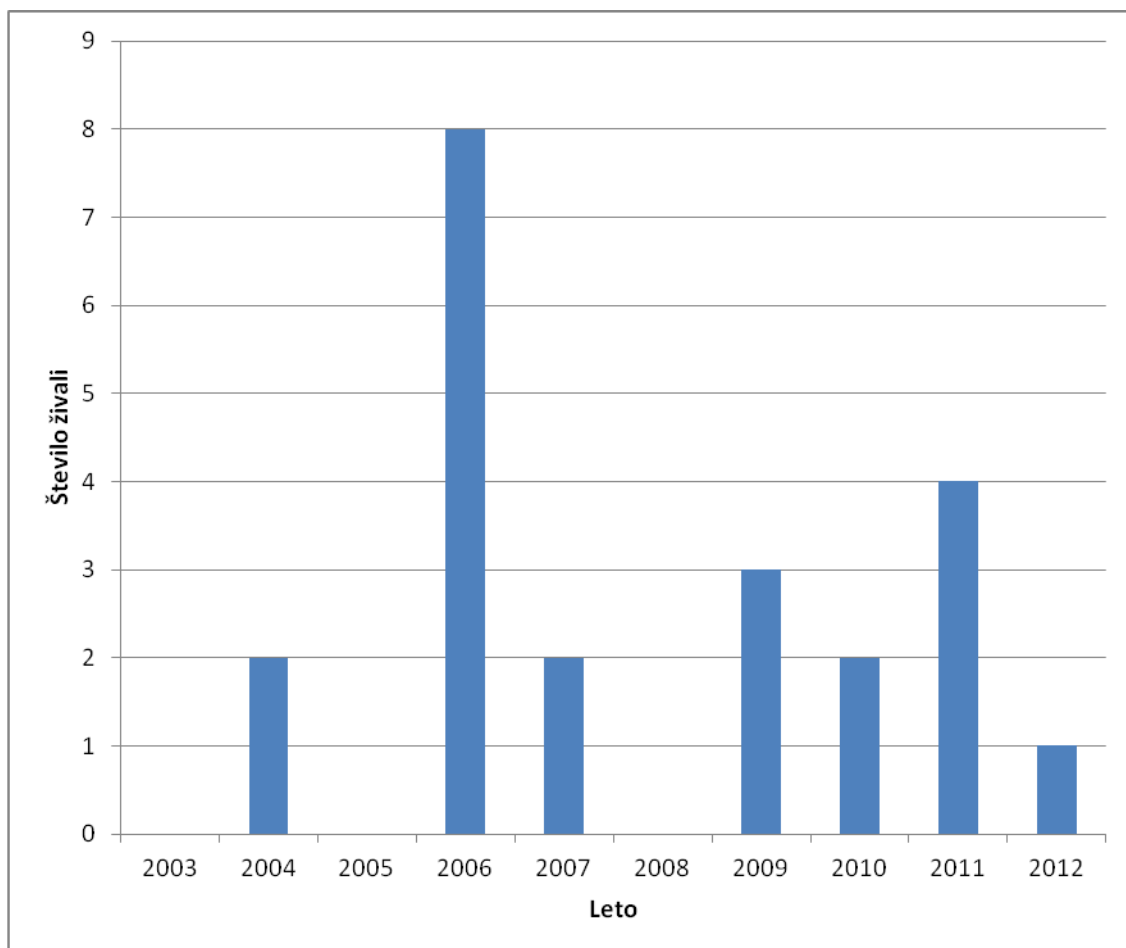
Slika 6: Število žrebet polnokrvne arabske pasme v Sloveniji (Rodovniška ..., 2004, 2009; Domestic ..., 2013)

Pri uvoženih živalih podatki zavzemajo le konje uvožene uradno z eksport certifikatom. Ob začetkih uvažanja polnokrvnih arabskih konj v Slovenijo, so prevladovali živali moškega spola, šele kasneje je zaslediti tudi kobile. Število uvoženih polnokrvnih arabskih konj je bilo od leta 1988 do 2005 majhno, leta 2006 pa je število poskočilo na 25 uvoženih živali. Kasneje je število uvoženih živali zopet upadalo in tako smo imeli v letu 2012 le dva uvožena polnokrvna arabska konja (Slika 7).

Slika 7: Število uvoženih polnokrvnih arabskih konj v Slovenijo (Rodovniška ..., 2004, 2009; Domestic ..., 2013)

Graf zajema uradno izvožene polnokrvne arabske konje z eksport certifikatom. Opazno je, da so prve živali izvozili iz Slovenije leta 2004. Izstopa zopet leto 2006 ko je bilo kar 8 izvoženih živali. Kasneje je bila številka manjša in tako dosegla 4 izvožene konje leta 2011, leta 2012 pa le enega (Slika 8).

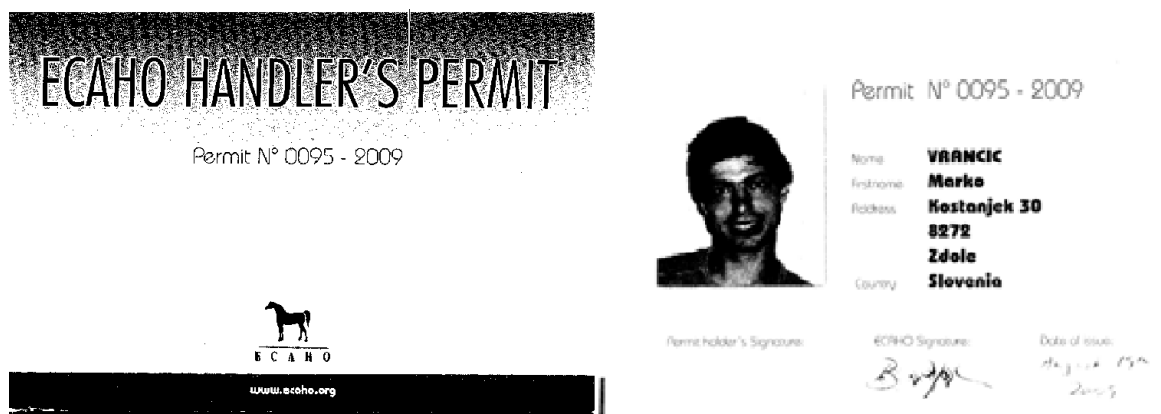

Slika 8: Število izvoženih polnokrvnih arabskih konj iz Slovenije (Rodovniška ..., 2004, 2009; Domestic ..., 2013)

4.2 STROKOVNI INTERVJU

Za strokovni intervju smo prosili gospoda Marka Vrančiča. Gospod Marko ima večletne izkušnje z rejo in treniranjem polnokrvnih arabskih konj za lepota tekmovanja oziroma šove, v Sloveniji in drugod po Evropi. Gospod Marko ima prvi in trenutno edini v Sloveniji mednarodno licenco za voditelja polnokrvnih arabskih konj. S konji se ukvarja že od malih nog, ko so imeli doma ponije. Kmalu so bili poniji premalo, saj so želeli konje uporabljati tudi za šport in jahanje, zato so prešli na toplokrvne konje. Ob druženjih in ježah so Vrančičevi spoznali širši krog ljudi in tako tudi arabske konje.

Prvič so se z arabskimi konji srečali v Kočevju in takoj opazili njihovo lepoto in prednosti. Tako so leta 1997 kupili prvo polkrvno arabsko kobilu, zgolj za ježo. Navdušenost in želja po spoznavanju arabskih konj je naraščala in tako so leta 2003 uvozili prvo polnokrvno kobilu. Kot pravi Marko so imeli veliko srečo, da so se dobro spoznali in zelo dobro povezali z enim večjih rejcev v Avstriji, Jurekom Prokopiukom in Gabriele Hammerer, ter njunim hlevom "Ta Merij Arabians". Vse skupaj mu je bilo kmalu premalo, zato je iskal nova poznanstva in še pomembnejše ljudi v svetu polnokrvnih arabskih konj. Kmalu se je povezal z gospo Johano Willstroem in njenim hlevom "Arctic tern trening center", ki velja za eno najboljših trenerk arabskih konjev na svetu. Zadnja tri leta je vsako leto po en mesec delal in bil v pomoč v njenem hlevu, v zameno pa ga je gospa Johanna učila in inštruirala pri pripravi polnokrvnih arabskih konj na razstavo. Dandanes Marko in Johana uspešno sodelujeta, saj ji je Marko v pomoč pri predstavitvah njenih konj na večjih razstavah po vsej Evropi in Arabiji. Februarja leta 2009 je Marko pridobil mednarodno licenco za voditelja polnokrvnih arabskih konj na lepotnih tekmovanjih (Slika 9).

Slika 9: Knjižica mednarodne licence za voditelja polnokrvnih arabskih konj

Po dosedanjih izkušnjah Marko pravi, da pridobiti licence ni težko, ampak jo je težko obdržati. Licenco se obnavlja vsako leto ali na vsaki 2 leti ob udeležbi na 8 ali več večjih šovih po svetu. Pomembno je, da je voditelj, ki bo predstavil konja na šovu dobro pripravljen in da ne dela napak, kajti v nasprotnem primeru dobi voditelj opozorila, ki se vpišejo v licenčno knjižico. Ob napakah voditelj najprej dobi opozorilo, naslednji korak je rumeni karton in prepoved nadaljnje predstavitve konja na tistem šovu, skrajni ukrep pa je rdeči karton, kateremu sledi prepoved in trajni odvzem licence, kar pomeni, da je ne moreš ponovno pridobiti nikoli več.

Na svoji kmetiji trenutno redi 6 polnokrvnih arabskih konjev. Kot pravi, redi uporabne polnokrvne arabske konje, kar se mu zdi zelo pomembno, saj so konji, ki zmagujejo največje šove po svetu uporabni konji, ker imajo zaradi dela in treningov odlično razvito telo. Tu pa Marko opozarja, da je le eden izmed mnogih konj primeren za razstavo. Vendar pa imajo vsi ostali konji prednosti drugje v drugih športih ali disciplinah, kot so galopske dirke, western discipline, preskakovanje ovir, dressura in druge discipline, v katerih so v tujini arabski konji vse pogostejši. Tu je zelo pomembno, da spoznamo samo anatomijo konja, in da ne damo v trening neperspektivnega konja, ki že v osnovi nima pravilno razvitega telesa za lepotno tekmovanje.

Po mnenju Marka, se z arabskimi konji ukvarjajo ljudje srednjega sloja in prav tu vidi največji problem, saj v Sloveniji ljudje premalo vlagajo v vsak korak treninga do tekmovanja in zato se posledično v Sloveniji trenutno od polnokrvnih arabskih konj ne da živeti. Marko težave pri nas vidi predvsem v pomanjkanju specialistov na vseh področjih, ki so pomembni za uspeh, kot so specialisti za prehrano, trening... Zelo pogreša tudi specializirane fotografije za fotografiranje konjev, ki v današnjem modernem svetu veliko pomenijo. Kupci danes zahtevajo slike in videoposnetek konja preden ga vidijo na lastne oči, zato je ta sklop zelo pomemben pri trženju. Druge težave so tudi na področju sodelovanja slovenskih rejcev med sabo. Kot pravi, so trenutno v Sloveniji na sodelovanje pripravljeni le dva ali trije hlevi, ki redijo polnokrvne arabske konje, kar kaže na problem povezovanja in prijateljstva Slovencev.

Rešitev, da bi se tudi v Sloveniji dalo preživljati z arabskimi konji Marko vidi predvsem v prednostih, ki jih pri nas ne izkoriščamo. Te prednosti so podnebje, dobre razmere in cenejša hrana, kot v drugih državah. Tudi sam bo s svojimi konji poskušal, s sodelovanjem v tujini in tujimi trenerji tako, da bi si s časom in izkušnjami ustvaril svoje ime in poznanstvo kvalitete svojih konjev pri večjih rejcih. Po izkušnjah pove, da je ocena na velikih šovih v elitni A skupini odvisna od dobre predstavitve kvalitetnega konja in pa od imena in priimka lastnika tega konja. Pravi, da je opazen velik človeški faktor in da je prisotno veliko korupcije (na največjih šovih se že pred začetkom ve, kateri konj bo zmagovalec). Zaradi teh izkušenj pravi, da v A skupini z najlepšim konjem na razstavi in neprepoznavnim lastnikom ne boš zmagal. Sam se s svojimi konji tako udeležuje

tekmovanj v nižjih skupinah (skupini B in C), kjer pravi, da so konji bolj relevantno ocenjeni.

Slika 10: Polnokrvni arabski žrebec TM Aikonos (foto: Manca Medved)

Vrančičevi imajo tudi svojo spletno stran, in sicer www.vineyard-arabians.si/, kjer je predstavljena celotna reja, vsi konji, njihove slike in videi, poleg tega tudi novice njihovega hleva (Slika 10).

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

5.1 RAZPRAVA

V Sloveniji imamo premalo strokovnjakov in ljudi, ki bi se še želeli izobraževati ali specializirati za potrebe, ki jih imajo arabski konji. Opazna so upadanja števila polnokrvnih arabskih konj od leta 2006 naprej. Do tedaj se je število konj sicer povečevalo, vendar je delež arabskih polnokrvnih konj že od nekdanj majhen, v primerjavi z ostalimi državami sveta, kar je posledica tega, da ni povezanosti rejcev, ni jasnih rejskih ciljev, malo je literature, strokovni jezik v literaturi je poleg tega slab, ni organiziranih društev ali posameznikov, ki bi bili pripravljeni pripraviti različna tekmovanja ali šove, kjer bi se arabski konji lahko predstavili in posledično tržili, kajti le tako bi lahko predstavljali nekakšen vir dohodka v Sloveniji.

5.2 SKLEPI

Na podlagi raziskave in intervjuja smo prišli do naslednjih sklepov:

- Število polnokrvnih arabskih konj v Sloveniji je majhno in v povprečju pada.
- Imamo odlične razmere za vzrejo polnokrvnih arabskih konj.
- Manjkajo nam strokovnjaki pri vsaki stopnji vzreje in treningu arabskih konj od žrebeta do odraslega konja.
- Rešitev obstaja v izobraževanju in spoznavanju ljudi v tujini, ki se profesionalno ukvarjajo z arabskimi konji.
- Trening in vzreja konj pri nas, ter predstavitev na šovih in tekmovanjih v tujini.
- Potrebujemo sistem za prenos znanja.

6 POVZETEK

Zgodovina arabskih konj sega v puščavo na srednjem vzhodu. Po prvih zapisih je pasma nastala v zelenih oazah arabskega polotoka in ob rekah Evfrat in Tigris, torej v deželah, ki jih danes poznamo pod imeni Sirija, Irak in Iran. Vodje beduinskih plemen so poznali vse rodovnike konjskih rodov in njihovo križanje z drugimi beduinskimi čredami konj. Arabski konj je bil čaščen, cenjen, oboževan in zaradi verovanja po mnenju beduinskih plemen Allahov dar.

V Evropo so arabske konje prinesle Križarske vojne in kasnejše vojne s Turki. Arabski konj ni le izboljšal in oplemenitil populacije konj, ampak prinesel lastniku tudi spoštovanje in prestiž, ki sta bila v tistih časih tako cenjena. Tako je arabski konj pomembno vplival na vzrejo toplokrvnih konj po celi Evropi, Rusiji ter drugod po svetu.

Arabski konj ima 17 reber, 5 ledvenih vretenc, 16 repnih kosti, za razliko od toplokrvnih konj, ki imajo 18 reber, 6 ledvenih vretenc in 18 repnih kosti. Posledično ima značilen kvadraten okvir telesa. So izrazito pozno spolno zreli konji, ki pa dočakajo veliko starost in zmožnost opravljanja del vse do 30. leta. Glavne značilnosti so konkavno usločena nosna linja glave, višina vihra med 147 in 158 cm, teža v povprečju od 400 do 450 kg, vitko, omišičeno telo, poudarjene suhe in močne noge, prav tako majhna in čvrsta kopita, močan na dolgo usločen vrat ter visoko pripet in nošen rep ob gibanju.

Cenjen je zaradi svoje trdnosti, vzdržljivosti, potrpežljivosti, dolgoživosti, nezahtevnosti, prilagodljivosti, plodnosti, inteligence in elegance. Obstajajo arabski konji skoraj vseh barv, prevladujejo pa sivci, sledijo jim rjavci, malo je lisjakov in najmanj vrancev. Poznamo veliko tipov arabskih konj, od katerih je polnokrven le arabski polnokrvni konj, vse ostale pasme pa spadajo pod arabske konje oz. arabske polkrvne konje.

V Sloveniji je opazno upadanje števila polnokrvnih arabskih konj, kar lahko pripišemo slabi organiziranosti med društvi in rejci samimi. Pri slovenskih rejcih polnokrvnih arabskih konj je opazno pomanjkanje strokovnega znanja in strokovnjakov ter izobraževanj, ki bi rejcem pomagali izboljšati rejo in poznanstva drugod po svetu, kar bi pripomoglo k odpiranju trga in tako tudi večjega števila konj pri nas.

7 VIRI

Breeds of Livestock 1996 - Oklahoma State University.

<http://www.ansi.okstate.edu/breeds/horses/> (jul., 2013)

D.B. Arabians Pure Polish Arabian Stud.

<http://www.dbarabians.be> (jul., 2013)

[Domestic Animal Diversity Information Service \(DAD-IS\). FAO](http://dad.fao.org/)

<http://dad.fao.org/> (jul., 2013)

Krumpak S. 1994. Pasma konj. Ljubljana, Kmečki glas: 116 str.

Mesarič M., Rus J. 2011. Konjereja v Sloveniji. Ljubljana, Bambus oprema: 127 str.

Rodovniška knjiga arabskih polnokrvnih konj. 1. zvezek: 1990-2003. 2004? Ljubljana, Veterinarska fakulteta: 36 str.

Rodovniška knjiga arabskih polnokrvnih konj. 2. zvezek: 2004-2008. 2009? Ljubljana, Veterinarska fakulteta: 47 str.

Zgodovina arabskih konj. 2009? Bled, Združenje rejcev arabskih konj Slovenije 39 str. (interno gradivo, maj, 2009)

Zupanc A. 2000. Konjereja. Ljubljana, Kmečki glas: 124 str.

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju doc. dr. Klemnu Potočniku za usmerjanje in vodenje ter podporo pri pripravi diplomskega dela.

Zahvaljujem se dr. Matjažu Mesariču in gospe Nataši Gorišek iz Inštituta za rejo in zdravstveno varstvo kopitarjev, ki sta mi prijazno dovolila dostop do rodovniške knjige in za ostalo pomoč, ki sem jo potreboval.

Zahvaljujem se Marku Vrančiču in Tamari Vrečko za svetovanje in pomoč pri zbiranju materiala.

Posebna zahvala gre vsem prijateljem, prijateljicam in sošolcem, ki so mi kakorkoli pomagali pri pisanju, urejanju in prevajanju materiala.

Na koncu gre moja zahvala še svoji družini za pomoč, vzpodbudo in podporo, ki sem jo bil deležen v času študija in ob pisanju diplomske naloge.